

Secció oberta

La idea de periodisme en Martí Domínguez i Barberà

per Nel·lo Pellisser Rossell

Periodista i professor associat de l'àrea de Comunicació Audiovisual i
Publicitat.
Universitat de València

Martí Domínguez i Barberà (Algemesí, 1908; València, 1984) és una de les personalitats més reeixides del periodisme valencià del segle XX. No només per la trajectòria professional, sinó també pel guiatge que va exercir entre els lectors a través de les seues columnes i intervencions, i entre els col·legues amb els quals va treballar. Com molts altres, Martí Domínguez arribà al periodisme com a conseqüència d'una precoç vocació literària, manifestada en un principi en el terreny de la poesia. Ben aviat trobaria en el periodisme la plataforma d'entrenament i de llançament d'aquesta inclinació per les lletres que, a les pàgines dels diaris, es materialitzava quasi instantàniament. Malgrat que tindria diverses ocasions d'encarrilar la seua vida per altres indrets, sempre es va mantenir fidel al periodisme.¹

Així, treballà com a periodista a *Avance* i *Levante* (1939-1941) i a *Las Provincias* (1941-1943), on, després d'uns anys com a sots-director (1943-1949), es va fer càrrec de la direcció del diari durant prop d'una dècada (1949-1958). Aquest era, probablement, un dels llocs de major responsabilitat que es podia assolir en el periodisme valencià de postguerra. Després seria director dels setmanaris econòmics *Al día* i *València-fruits*. Al llarg de mig segle, la seua firma aparegué a les principals capçaleres de la premsa valenciana, com ara: *Avance*, *Jornada*, *Levante*, *Hoja del Lunes*, *Valencia-Atracción*, *Diario de Valencia* i *Noticias al día*. A més, les seues col·laboracions es publicaren arreu de l'Estat espanyol en mitjans tan diversos com: *Informaciones*, *ABC*, *La Vanguardia*, *El Español*, *El Pueblo Gallego*, *Acción*, *Sur*, *El Alcázar*, *Mediterráneo*, *El Pirineo*, *Deportes*, *Destino* i *Germinàbit*.²

Però, a més de la producció periodística, Martí Domínguez no va desatendre la vocació literària inicial. A més d'un periodista prolífic, com a autor va conrear quasi tots els gèneres literaris. Escrigué poesia, teatre, novel·la, assaig i llibres de viatges en períodes diferents de la seua vida. Ara bé, sempre es mantingué fidel a l'activitat periodística. També va desplegar una intensa activitat com a orador, en el vessant més popular de mantenidor faller i conferenciant, que el portà a intervenir a diferents indrets de l'Estat espanyol i, fins i tot, als Estats Units.³

1. L'any 1934 abandonà la idea de fer-se notari estant a Madrid, on s'havia traslladat per preparar oposicions després de llicenciar-se en dret. Més endavant, el 1940, renuncià a continuar a l'Exèrcit, amb el qual havia tornat a València un any abans, després d'ingressar-hi durant la guerra civil. Tres anys després abandonà l'Ajuntament de València, on el 1939 havia estat designat síndic-ponent de la banda municipal, turisme, cerimonial, intèrprets i escorxadors, que era la denominació de la Regidoria de Cultura. Tampoc no va acceptar el 1977 l'oferta que li va fer el seu amic Joaquim Maldonado de concórrer al Senat per la demarcació territorial de València en les primeres eleccions de la nova democràcia.

2. Sobre la trajectòria periodística de Martí Domínguez i Barberà vegeu: N. PELLICER (1994), *Testimoni d'un temps*, Ajuntament d'Algemesí, Germania (Algadins; 1).

3. A la meua tesi de llicenciatura dedique un capítol a repassar l'activitat literària complementària de Martí Domínguez. També es pot veure: B. SANSANO (1996), *Quan callen les pedres*, València, Saó (Paraules i Vides; 3).

Tot aquest desplegament discursiu posa de manifest la profunda vocació de comunicador de masses que tenia Martí Domínguez. Podem dir que emprava tots els mitjans al seu abast per a comunicar i, per tant, per a persuadir. Passava de la columna periodística a la trona d'orador amb la mateixa facilitat amb què passava de l'assaig històric al diàleg teatral.

Al País Valencià, l'interès acadèmic per tot el que té a veure amb la premsa i el periodisme en general és relativament recent. Creiem que una de les principals causes d'aquesta circumstància ha estat la manca, fins a penes fa una dècada, d'unes institucions acadèmiques dedicades a la formació dels professionals del periodisme, que feren a la vegada de motor de recerca amb la perspectiva que donen les diverses disciplines que conformen les ciències de la comunicació. També és cert que, des de diversos àmbits acadèmics, s'han portat a terme algunes línies d'investigació pròximes als territoris que abasten les ciències de la comunicació. El resultat, des del punt de vista d'aquestes disciplines de la comunicació, és més aviat irregular. Sobretot perquè són treballs realitzats amb les metodologies més diverses. Ara bé, d'una o d'altra manera, totes i cadascuna d'aquestes incursions vindrien a ser un graó més en la construcció d'una incipient periodística valenciana. Per això, no podem oblidar en cap moment les modestes aportacions documentals de Josep Navarro Cabanes, amb el seu *Catalec Bibliogràfic de la Premsa Valenciana 1586-1927* (1928), ni la d'Enric Soler i Godes, amb *Els Primers Periòdics Valencians* (1960). Tampoc no podem deixar d'esmentar els treballs i els articles, sempre rigorosos, de Ricard Blasco; en especial, el seu catàleg bibliogràfic de les publicacions periòdiques aparegudes al País Valencià des de 1790 fins als nostres dies, *La premsa del País Valencià (1790-1983)* (1983),⁴ desgraciadament inconclús. Ni tampoc la tasca de difusió de Francesc Pérez i Moragon, bé a través d'articles, d'opuscles i, fins i tot, d'exposicions. Ni el treball impulsat des del Departament d'Història del Periodisme del C.E.U. San Pablo per Antonio Laguna, materialitzat en un primer moment en la seua *Historia del periodismo valenciano* (1992).⁵

Però tornem ara al camí traçat inicialment per tal d'abordar, mitjançant els seus escrits, quina era la concepció de l'ofici que tenia el periodista Martí Domínguez i Barberà.

4. Sobre aquest treball és interessant el perfil que traça Joan Manel Tresserras i Gaju en la glossa que va fer de Ricard Blasco amb motiu del nomenament d'aquest investigador valencià com a soci d'honor de la Societat Catalana de Comunicació a l'abril de 1992. Vegeu: J. M. TRESSERRAS (1992), «Semblança bibliogràfica de Ricard Blasco», *Treballs de Comunicació* [Barcelona], núm. 3 (octubre), p. 111-115.

5. Per a una bibliografia històrica completa vegeu: F. A. MARTÍNEZ GALLEGU, A. LAGUNA PLATERO i A. VALLÉS COPEIRO DEL VILLAR (1995), «Evolució dels estudis d'història de la premsa al País Valencià», *Anàlisi* [Barcelona], núm. 18, p. 109-130.

En una primera aproximació sobta l'escàs interès que va mostrar el nostre autor pel món de la premsa i per l'ofici que va exercir durant prop de cinquanta anys. Això, almenys, és el que podem col·legir de les poques referències escrites que hem pogut trobar entre l'extensa obra de la qual és autor. Un dels primers escrits on es refereix a l'activitat periodística és el que apareix en el primer número del setmanari *Llevant*⁶ sota el títol de «Habla «Figaro»». ⁷ Un text que no va signat –tot i que respon a l'estil del jove periodista Martí Domínguez– però que resulta ser una mescla de manifest d'intencions i manual d'estil de la nova publicació. Si ens atenem al lloc on va situat en la portada del primer número, vindria a ser una mena d'acta fundacional del setmanari. En aquest text, els joves periodistes⁸ de *Llevant* es limiten bàsicament a subscriure les paraules del periodista costumista Mariano José de Larra, al qual qualifiquen com «el más grande de los periodistas españoles». Concretament, fan seu un text publicat per Larra amb ocasió de l'aparició d'*El pobrecito hablador*. Els «periodistas incipientes» de *Llevant* –que és com s'autoqualifiquen– fan seues les paraules de Larra, com també fan seu el propòsit de: «emitir nuestras ideas tales cuales se nos ocurran, o las de otros tales cuales las encontremos para divertir al público, en folletos sueltos de poco volumen y de menos precio: este es nuestro objeto [...] no podremos fijar las materias de que hablaremos: sabemos poco, y aún sabemos menos lo que se nos podrá ocurrir o lo que podremos encontrar. Reírnos de las ridiculeces: esta es nuestra divisa; ser leídos: este es nuestro objeto; decir la verdad: este es nuestro medio».

Aquesta és, en tots els sentits, la visió romàntica del periodisme del segle XIX que encara perviu durant el primer terç del segle XX i que, per als joves cadells de *Llevant*, lectors àvids de la premsa espanyola, sembla ser l'únic model possible. En definitiva, és el model periodístic de Larra, «un periodista de mirada aguda y pluma ágil y precisa, un corazón y una mente rabiosamente sinceros movidos quizá por una romántica utopía de perfección humana y social».⁹

6. El setmanari *Llevant* fou una publicació de caràcter local impulsada per Martí Domínguez a Algemesí, el seu poble, poc després de finalitzar el estudis de dret a la Universitat de València. Aquella primera aventura periodística tingué una vida curta però intensa. Arribaren a eixir deu números en el període que va des del 22 d'agost al 25 d'octubre de 1931. Vegeu: M. J. BORRÀS I BARBERÀ i V. J. ESCARTÍ I SORIANO (1989), *Llevant, setmanari local, 1931. Edició anastàtica i breu notícia* [Algemesí], Edicions del Cercle d'Estudis de la Ribera (Documenta; I).

7. «Habla "Figaro"», *Llevant* (22-8-1931).

8. El setmanari *Llevant* va ser una de les principals activitats de «La Gran Penya», nom que aglutinava els joves més inquiets d'Algemesí, majoritàriament universitaris i lletraferits, i a alguns professionals qualificats que s'havien instal·lat a la població. Entre d'altres activitats organitzaven excursions i conferències. «La Gran Penya» va sorgir per la necessitat dels joves universitaris de tenir el seu propi àmbit de trobada semblant al que representava el «casino» però desmarcant-se de la gent més gran.

9. G. TORRENTE BALLESTER (1965), *Panorama de la literatura española contemporánea*, Madrid, Ediciones Guadarrama, p. 53.

L'influx de Larra, considerat com el millor periodista espanyol del XIX, és notori entre els seguidors de la prosa costumista que es practica a principis del segle XX, com eren els joves de *Llevant*. Entre d'altres raons, perquè, com assenyala Josep Maria Casasús, «l'articulística de Larra abasta un ventall ampli dins els gèneres d'opinió, des de la crítica literària fins als articles polítics i socials. Més enllà de la seva valor estrictament periodística, l'obra de Larra presenta una dimensió cívica, impregnada d'una angoixosa preocupació per les circumstàncies socials i pel destí col·lectiu d'Espanya. En comparació amb els costumistes contemporanis que reduïen els recursos de la sàtira a l'exposició superficial d'hàbits i modes, els escrits de "Fígaro" revelen un agut esperit crític, d'inspiració liberal, l'eficàcia periodística del qual recolzava en un humor agre i en una amarga ironia».¹⁰

Aquest esperit sintonitzava molt bé amb el que es respirava durant els primers temps de la II República entre els joves universitaris que feren possible *Llevant*. No serà fins més de vint anys després que trobem una nova referència del nostre autor a l'activitat periodística, a la qual es dedica professionalment i amb intensitat.¹¹ Ens referim a un article que escriu amb motiu del 75è. aniversari de l'*Almanaque de Las Provincias*,¹² diari del qual és aleshores el director. En aquest text fa una breu reflexió sobre la tradició en la premsa espanyola d'elaborar dietaris per a perpetuar el fets més destacats, en tant que antecedents dels diaris contemporanis. Precisament, en aquest context situa el paper de l'*Almanaque*: «Los periódicos, al hacer más fácil, regular y asequible este menester de perpetuar lo cotidiano, pudieron significar –y significaron a menudo– una superación de aquellos géneros preperiodísticos y por ello mismo un eclipse de éstos. Pero en tal caso la sustancia, el perfil de un año, de un proceso de hechos, de una etapa determinada, no podría lograrse sino enfrascándose en el casi oceánico tumulto de las colecciones de periódicos, cosa no ardua para el erudito, para el estudio, para el especializado en alguna materia o acontecimiento, pero poco menos que inasequible o muy costosa para los demás».¹³

10. J. M. CASASÚS (1993), *Periodística catalana comparada*, Barcelona, Pòrtic, p. 95.

11. En aquells moments Martí Domínguez és el director de *Las Provincias*, el diari més important de la ciutat de València, càrrec al qual havia accedit al juliol de 1949 en substitució de Teodor Llorente Falcó, mort el 3 de juny. S'havia incorporat a l'empresa l'estiu de l'any 1940 com a columnista i amb sou de sots-director. No seria fins l'estiu del 1943 que s'incorporaria com a «coadjutor amb dret a successió», és a dir, com a sots-director de facto.

12. L'*Almanaque de Las Provincias* va aparèixer el 1880 i, si exceptuem els anys 1937 al 1939, a causa de l'enfrontament civil, mai no va faltar a la cita anual amb els lectors. Fundat pel poeta renaixentista Teodor Llorente Olivares, Martí Domínguez se'n va fer càrrec, en tant que director del diari, des del 1949 fins al 1958. A propòsit de l'*Almanaque*, vegeu: S. CORTÉS (1991), «Premsa literària valenciana de postguerra: el cas de l'*Almanaque de Las Provincias* (1940-1951)», *Caplletra* [València], núm. 10 (primavera), p. 41-50. Vegeu també: S. CORTÉS (1995), *València sota el Règim Franquista (1931-1951)*, València/Barcelona, Institut de Filologia Valenciana, Publicacions de l'Abadia de Montserrat.

13. M. DOMÍNGUEZ BARBERÀ, «Los 75 años del Almanaque», *Almanaque Las Provincias* (1954).

Tot fa pensar que es tractava d'un text de compromís, ja que no està gaire elaborat, per bé que s'hi deixen caure algunes reflexions interessants, per exemple l'al·lusió als gèneres pre-periodístics, que, potser, podrien haver estat l'origen d'un inexistent treball, o una provatura, en l'àmbit de la periodística valenciana. Una idea que no ens consta que desenrotllara mai en cap de les seues obres, malgrat que tornarà a incidir en el valor dels dietaris en un text que abordem a continuació.

Es tracta de «Los *dietaris* y otra varia documentación de sentido o valor periodístico en la Valencia medieval y renacentista». ¹⁴ En aquest article, publicat a *Las Provincias* l'any 1955 tot coincidint amb la celebració a València del Consejo Nacional de Prensa en què participaren directors de diaris de tota Espanya, fa una lloança de la «antiquísima y preclara tradición periodística de Valencia y de los valencianos», al temps que reivindica el paper dels dietaris com a eina de difusió i de coneixement del passat. En aquesta línia argumental, fa referència a documents dipositats als arxius de la Seu, del Regne, de la Generalitat i de la Universitat de València. Cita, entre d'altres, el «Dietari del capellà d'Alfons el Magnànim», els protocols notarials que abasten des del segle XIV al XVIII, que estaven en les andanes del Col·legi del Patriarca, a més de documents que es conserven a l'Arxiu Municipal i a l'Arxiu de la Biblioteca del Palau Reial de Nàpols. També parla del *Llibre de Antiquitat*, un manuscrit que es conserva a l'Arxiu de la Seu i que recull fets que van des del principi del segle XVI fins al XVII. Es tracta d'una obra de diversos autors que dóna notícia de la vida de la ciutat durant aquell període. Arranca amb la notícia de l'entrada a València del cardenal Roderic de Borja, que després seria el papa Alexandre VI. Aquest manuscrit va ser conegut gràcies a l'edició que va fer el canonge arxiver de la Seu, Josep Sanchis Sivera. L'article conclou amb la següent reivindicació: «Ediciones de manuscritos de este tipo deberían abundar más entre nosotros, y llegar incluso al gran público, como un eco periodístico, vivo y apasionado de una Valencia lejana que no ha muerto aún del todo merced a estos dietarios curiosísimos».

Un text de compromís sembla que va ser també el pròleg que va escriure a *Mi cuarto Mandamiento*, ¹⁵ que és una compilació de treballs literaris i periodístics de Ricardo García Requena. Aquest va ser un periodista nascut a Jaén que va morir a principis de segle. Un dels fills, que vivia a València, estava casat amb la concertista de guitarra Josefina Robledo. El nostre autor els havia conegut a casa del músic Eduardo López-Chavarri i Marco, compositor i company del diari, on s'ocupava de les

14. M. DOMÍNGUEZ BARBERÀ (1955), «Los "dietaris" y otra varia documentación de sentido o valor periodístico en la Valencia medieval y renacentista», *Las Provincias*.

15. M. DOMÍNGUEZ BARBERÀ (1976), pròleg a *Mi cuarto mandamiento. Trabajos literarios y periodísticos de Ricardo García Requena recopilados por Ricardo García de Vargas*, València, Marí Montañana.

crítiques musicals. En el pròleg del llibre, en parla més del fill i de la nora que del periodista ja desaparegut.

Uns anys després, jubilat i amb les alforges plenes de vivències i records, trobem un text on deixa caure algunes reflexions d'interès relacionades amb el paper dels diaris en la societat contemporània. «Los primeros cien "números" del diario»,¹⁶ que és el títol de l'article, commemora l'aparició del número 100 del *Diario de Valencia* en la nova etapa que va encetar a finals del 1980. El text d'en Martí és un aiguabarreig d'altres articles, alguns dels quals van firmats per ell mateix, que li serveixen per a bastir la seua línia argumental. Així, entre altres idees, fa una intensa defensa del diari com a fòrum de discrepància. Per això, empra les paraules del director¹⁷ del diari a propòsit d'una polèmica anterior entre dos col·laboradors: «Sin diálogo no hay ciudad, civilidad política», diu. Després recorre a unes matisacions que fa al periodista Vicent Ventura¹⁸ a propòsit de les seues col·laboracions en el diari: «Sin el *Diario de Valencia*, ¿habríamos podido convivir Ventura y yo, coincidiendo unas veces, discrepando otras? Toda discrepancia es ya, de por sí, un principio de diálogo, incluso de potencial entendimiento. [...] Dije el 1 de febrero pasado: "Todavía no ha cumplido *Diario de Valencia* los dos meses y ya ha demostrado que el diálogo no incivil y mesurado es posible". Balance alentador, ¿no? Las pocas pruebas que he traído ahora, elegidas entre mil igualmente válidas, demuestran que estamos en un buen camino: nada de "unanidades", sino en busca de mayorías, pasando por la discrepancia...».

Precisament Vicent Ventura escriuria uns anys després un text on remarcava la posició dialogant que va mantenir sempre Martí Domínguez: «Val a dir que, per a ell, la tolerància era condició indispensable per a la relació. He treballat sota la seva direcció a *Al Día* i aquí, al *València-fruits*, i haig de dir que mai no em va dir una sola paraula sobre punts de vista meus que jo estava segur que no eren els seus. Els va publicar, no únicament per respectar la meua opinió, sinó també perquè entenia el periòdic com un lloc on s'han de trobar les opinions més diverses. Per a ell, la informació era immodificable i sagrada, i l'opinió, lliure, sota la responsabilitat del que signa. Eixa, que és una fórmula clàssica, no és, habitualment, seguida, per molt que siga proclamada. I ell la va seguir sempre».¹⁹

16. M. DOMÍNGUEZ BARBERÀ, «Los primeros cien "números" del diario», *Diario de Valencia* (14-4-1981).

17. El director era el periodista Joan Josep Pérez Benlloch.

18. Per a una aproximació a la figura i l'obra del periodista Vicent Ventura vegeu: A. BELTRÁN (1993), *Converses amb un ciutadà. Vicent Ventura*, València, Tàndem, Universitat de València. Vegeu també: F. PÉREZ MORAGÓN i R. FRESQUET FAYOS (eds.) (1998), *Vicent Ventura, un home de combat*, València, Universitat de València (col·lecció Parainf, 1).

19. V. VENTURA, «Un valencià de cap a peus», *València-fruits* (19-8-1984). Martí Domínguez havia mort el 10 d'agost d'aquell any.

El 1982 Martí Domínguez escriu la que potser és la reflexió més completa que va fer mai sobre la premsa, els diaris i la informació. Ho fa al primer número de *Notícies al dia*, capçalera emblemàtica al País Valencià dins el règim democràtic, d'on és columnista destacat. Probablement, un dels més assenyats i reconeguts del periodisme valencià d'aleshores. A l'article, titulat «La noticia por fuera»,²⁰ fa una gradació, que ell qualifica d'«escala ascendente de lo periodístico», en la qual la notícia ocupa el primer graó. Amb l'experiència que té de la professió quan escriu aquest article, el nostre autor no té cap inconvenient a donar el seu punt de vista sobre aspectes de la professió tan complexos com és el de la «presumpta»²¹ objectivitat que ha d'envoltar el fet informatiu: «La noticia que se da con absoluta objetividad y simplicidad (hasta lo humanamente posible, dado que la imparcialidad absoluta no existe en este mundo) no entraña problema alguno, periodísticamente hablando. Pero si es compleja, o la complicamos, se caerá en la tentación de explicarla, y en el riesgo de manipularla y subjetivarla. Riesgo constante, para el que es difícil encontrar ningún Ángel de la Guarda, porque son precisamente estas últimas las que se prestan a un mayor lucimiento del periodista, y hacen más atractivas y rentables las industrias periodísticas».

La síntesi de la seua argumentació és la següent proposició: «un periódico es ante todo un órgano de información y sólo, a la mayor distancia posible, un órgano de opinión». D'aquest enunciat podem constatar que per al nostre autor hi ha dos àmbits ben diferenciats en el món de la comunicació periodística: el de la informació i el de l'opinió. Martí Domínguez identifica informació amb *veritat*, segons la definició de «conocer las cosas tal como son» feta per Lluís Vives, al qual cita. Tot aprofundint en aquesta idea, el nostre autor es refereix a la notícia pura: «que debe ser expuesta sencillamente, claramente, sin enredarlo con glosas, comentarios ni explicaciones que, por lo general, no sólo no explican nada sino que lo complican o embrollan». És a dir, dóna una visió absolutament positiva de la informació. Per contra, la visió que dóna de l'àmbit de la opinió és absolutament negativa, fins i tot destructiva: «Si se hiciera un recuento fiel de los polvorines que hemos hecho estallar con cerillas de opinión –opinión patriotera en nuestras guerras coloniales del '98, o en la guerra civil del '36, o en las dos últimas grandes guerras mundiales–, nos angustiaría comprobar hasta qué punto los órganos de opinión han actuado, involuntariamente pero eficazmente, de espoletas detonantes de muchas explosiones bélicas. O políticas, o sociales».

20. M. DOMÍNGUEZ BARBERÀ, «La noticia por fuera», *Notícies al dia* (1-10-1982).

21. Sobre la retòrica de l'objectivitat vegeu: L. NÚÑEZ LADEVÈZE (1991), «Estilo, texto y contexto en periodismo», *Estilos y géneros periodísticos*, Barcelona, Ariel. El propòsit d'aquest text sobre Martí Domínguez és un altre. Però com que no voldria ignorar la qüestió, que em sembla ben important, he optat per emprar aquest terme amb connotacions jurídiques que està més pròxim de la prosa periodística que de l'acadèmica, però que, en qualsevol cas, considere adient per entendre.

dríem dir, amb la perspectiva que dóna el pas del temps, que la del nostre autor és una concepció primària del periodisme, més ancorada en el passat que en el present. Entenem que aquesta noció de l'ofici és bàsicament fruit del context històric en què el nostre autor va exercir la major part de la seua trajectòria professional. D'ací que la considerem justificada en ser un periodista que s'ha fet en el anys difícils de la postguerra, on la defensa de la –«presumpta»– objectivitat era tot un repte.

Però, més enllà d'aquestes reflexions que de forma tangencial ens mostren la percepció de l'ofici de periodista –més aviat escasses i arcaïques, com hem pogut veure–, per damunt de tot Martí Domínguez se'ns mostra com un autèntic model de comunicador de masses. Podem dir que va ser un home amb una profunda vocació de comunicador que va emprar tots els camins al seu abast per a manifestar idees, percepcions i coneixements. En primer lloc a través de la lletra impresa; bé en diaris i revistes de tot tipus, bé a través de gèneres literaris tan diversos com ara la poesia, la prosa, el teatre, l'assaig o el llibre de viatges. També ho va fer, d'una manera puntual, a través dels mitjans audiovisuals, sobretot de la ràdio,²² que anaven assolint un lloc preferent en l'escenari mediàtic. Tampoc no podem oblidar la seua activitat com a orador, en la faceta més popular de mantenidor faller, i en la de conferenciant, més cultivada pel que fa als temes i continguts. Són les diferents cares d'un políedre regular, que en el cas de Martí Domínguez semblen tallades amb l'únic propòsit de comunicar i de fer-se entendre. D'ací que, a l'hora d'analitzar la concepció de l'ofici, no poguem ignorar la intensa activitat que va desenrotllar des de l'Asociación de la Prensa Valenciana, que va presidir durant anys (1943-1949) i des d'on va treballar pel reconeixement i per la millora de les condicions laborals del periodistes.

A l'hora de redactar aquestes línies no podem deixar de pensar en una de les personalitats més destacades del periodisme valencià i espanyol, especialment pels punts de contacte amb el nostre autor que es poden constatar en abordar les respectives biografies. Ens referim al polític, escriptor i periodista Vicente Blasco Ibáñez. Martí Domínguez no va amagar mai la seua admiració pel fundador d'*El Pueblo*. Tot i que aquest no estava ben vist pel règim, el va glossar en conferències²³ i en

22. El març de 1945 va iniciar les seues col·laboracions radiofòniques setmanals a Ràdio València. Aquestes col·laboracions eren com una columna de premsa que llegia davant els micròfons. Tindrien continuïtat durant els anys 1955 i 1956. Més endavant, l'any 1978, tornà a col·laborar, en aquest cas a Ràdio Popular. Aquella col·laboració, que no superava els cinc minuts, es titulava *La paraula* i estava dedicada a la llengua i la cultura dels valencians. A diferència de les anteriors col·laboracions, aquestes eren en valencià.

23. El 6 de juny de 1958 Martí Domínguez va pronunciar una conferència sobre Blasco Ibáñez a l'Ateneu Mercantil de València dins un cicle dedicat a personalitats valencianes. L'èxit de la convocatòria va ser tan gran que es va haver de transmetre l'acte per altaveus a totes les dependències de l'edifici, ja que el públic no cabia al saló d'actes. Aquell discurs no va agradar a les autoritats franquistes.

els seus escrits periodístics. Fins i tot va ser el tema d'un dels seus llibres.²⁴ Paradoxalment, tots dos practicaven un periodisme substancialment diferent. En el cas del nostre autor, es tractava d'un periodisme bàsicament costumista, literari, sotmès, durant molts anys, al paradigma de la consigna i la censura prèvia; però que va saber trobar algunes esclatxes per on alenar en l'atmosfera sufocant del franquisme, sobretot a través d'un localisme extrem, durant els primers anys del règim, i d'un europeisme economicista que lligava bé amb la vocació exportadora dels valencians, més endavant. En el cas de Blasco Ibáñez, «no és un periodisme "literari", intranscendent; és el periodisme posat al servei d'una idea, fet per i per a una idea».²⁵ El moment històric que els va tocar viure i el caràcter de cadascun d'ells van marcar l'orientació i l'esperit de la seua producció periodística. Així, mentre que el nostre autor es va mostrar sempre com un periodista mesurat malgrat la seua personalitat desbordant, Blasco Ibáñez, també de caràcter enèrgic, «és, primer que res, un "anti". Antimonàrquic, anticlerical, anticolonialista, antiparlamentari [...] Blasco Ibáñez observa i jutja els fets, els homes i els esdeveniments, no des de l'angle de la imparcialitat –ell no pot ser imparcial–, sinó des del punt de vista del seu republicanisme».²⁶

Si fem memòria, tots dos, salvant les distàncies, fundaren un diari, tingueren responsabilitats polítiques i es dedicaren a la literatura. També compartiren la passió per Itàlia, «el país de l'art», com el denominava Blasco Ibáñez. Ara bé, Martí Domínguez no va ser cap agitador revolucionari com ho era Blasco Ibáñez, tot i que el seu caràcter emfàtic així ho poguera fer pensar.

Una altra de les personalitats de l'àmbit del periodisme a la qual també va dedicar el nostre autor algunes línies és l'empordanès Josep Pla. No hi ha confirmació que Martí Domínguez conegués Josep Pla en cap de les visites que va fer al País Valencià. El contacte entre tots dos podria haver estat una possibilitat perfectament plausible perquè, entre les personalitats que acompanyaren l'il·lustre escriptor en almenys una de les visites que va fer a Sueca per trobar-se amb Joan Fuster, es trobava Joaquim Pérez, cunyat i amic d'en Martí, que formava part del grup de notables de la Ribera que mantenien relacions amb l'assagista de Sueca i amb el seu amic Fermí Cortés. Aquest grup, que va impulsar entre altres iniciatives el Centre Cullerenc de Cultura, es reunia de tant en tant al voltant d'una paella en una casa d'aquesta localitat costanera que era propietat del sogre de Fermí Cortés.

L'endemà de la mort de Pla al mas de Llofriú, el nostre autor va publi-

24. M. DOMÍNGUEZ BARBERÀ (1961), *El tradicionalismo de un republicano. Vicente Blasco Ibáñez*, III vol., Sevilla, Editorial Montejurra.

25. F. LEÓN ROCA (1970), *Blasco Ibáñez: política i periodisme*, València, 3i4, p. 10.

26. F. LEÓN ROCA, *Blasco Ibáñez...*, p. 12.

car un article d'urgència titulat «José Pla, de cuerpo presente»²⁷ en el qual glossava la figura de l'escriptor desaparegut. L'admiració per la figura del periodista català es fa patent des de la primera línia. En primer lloc manifesta la fascinació per l'autor: «José Pla fue el escritor catalán, y en catalán, más leído hoy. Hoy, es decir, en la etapa de mayor auge demográfico y editorial de la populosa Cataluña. Y, por añadidura, la pluma más caudalosa en periodismo y libros». I després ho fa per l'obra en tant que lector: «Los que hemos leído a Pla mucho, sabemos que no es posible aburrirse ni en una, cualquiera, de sus páginas. Hemos aprendido mucho leyéndolo: no sólo en materias de cultura alfabetada, sino también, y más, en la sabiduría analfabeta de la vida, del respirar y el comer, y el viajar y el goce de una ciudad, una obra de arte, una anécdota, un enredo o un paisaje. ¡Cómo nos ha descubierto el Mediterráneo! Pero le recordaremos, sobre todo, por los buenos ratos que nos ha hecho pasar; y que nos hará pasar aún...». Però el que comença sent una elegia fúnebre acaba convertint-se en un text profundament reivindicatiu: «Sin embargo, este gran catalán acaba su vida un tanto marginado y acibarrado en su propia tierra [...]. No sería justo ignorar –a título de explicación, nunca de disculpa– que el variopinto ingenio de Pla propendía a derramar solfa sobre no pocos temas, países, ciudades o tipos. De la que no se salvaron ni Barcelona ni alguno de sus dioses marmóreos. [...] De lo contrario se corre el riesgo de que, llegadas las verdaderas exequias, las post-mortem, se sienta el rubor de que al más leído escritor en lengua catalana se le haya privado de manera reincidente y ostensible de un premio anual de Les Lletres Catalanes». Potser, d'alguna manera, i salvant les distàncies, s'hi veia reflectit ell mateix en recordar alguns dels episodis més amargs de la seua vida.